

Als je gelooft in je werk!

Oude wijsheden over de mens en het collectief

Alie Velvis, a.velvis@viaa.nl

Als je nadenkt over de laatste 10 jaar van je leven: wat zou deze tijd voor jou waardevol maken?



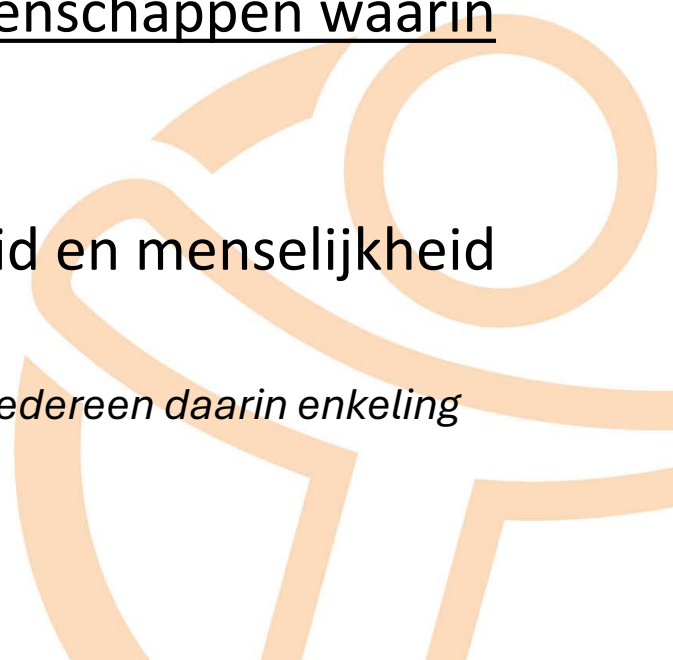
[Afbelding van de website: Wat is de laatste fase van dementie? - Dagelijks leven \(dagelijks-leven.nl\)](https://dagelijks-leven.nl/)

Verbindende gemeenschappen

We willen meebouwen aan een sociale samenleving waarin we het samen zoeken naar oude- en nieuwe vormen van verbondenheid en ondersteunen van gemeenschappen waarin betekenisvolle relaties kunnen groeien.

Ons vertrekpunt: de gedeelde kwetsbaarheid en menselijkheid

'Het belangrijkste van een werkelijke gemeenschap is dat iedereen daarin enkeling durft te zijn.' Sören Kierkegaard



Dé vraag van deze tijd

- Samenleving:
 - Geïndividualiseerd, eis van: prestatie, vitaliteit, zelfontplooiing en eigen regie
 - Hartmut Rosa -> razende stilstand
 - Vergrijzing en terugleggen van zorg bij de burger
 - Ouderen: stigma 'last' en buitensluiten -> maar is vooral praten over (re)vitalisering/eigen regie etc. niet doorgaan in hetzelfde mensbeeld waar we juist last van hebben
 - Leefwerelden van oud en jong -> geen gezamenlijke ontmoetingsplekken in tijd/ruimte
 - Eenzaamheid, vervreemding en ziektes als burn-outs, vergrijzing en zorgen weer terug bij de burger

Hoe komen we weer met elkaar in verbinding?

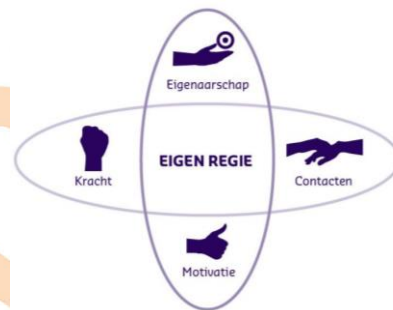
Hoe krijgen we weer de rust, de ruimte en de aandacht om elkaar te ontmoeten, te zien, te zorgen, te 'resoneren'?



Onderzoek leefgemeenschappen

Beleid en instrument:

- ➔ verbinding/leefgemeenschappen als instrument om langer zelfredzaam & vitaal te zijn
- ➔ Vanuit overheidsbeleid (WOZO/GALA): autonomie, eigen regie/kracht centraal



Uit: Werken vanuit Zelfregie: wat houdt het in? Brink, 2012

Kritische reflecties op samenleving en overheidsbeleid

“Mensen aanspreken op hun eigen kracht kan soms adequaat zijn, maar vaak ook is het wreed”

J.W. Duyvendak, 2023

“Er wordt voorbij gegaan aan de relationaliteit en de fundamentele kwetsbaarheid die kenmerkend zijn voor het menselijke bestaan”

Anja Machielse, 2016

“Kunnen we de lastigheid van het leven leven en niet de mens aan de kant duwen die niet meer meekan?”

Dirk de Wachter, 2019

“De sociale verbanden en sociale verwachtingen om voor elkaar te zorgen zijn afgebrokkeld.”

Marja Jager-Vreugdenhil, 2022

“Goed bedoeld beleid dat gedreven wordt door die idealen kan, om het ethisch te framen, een vorm van vernedering zijn.”

Frans Vosman, 2018

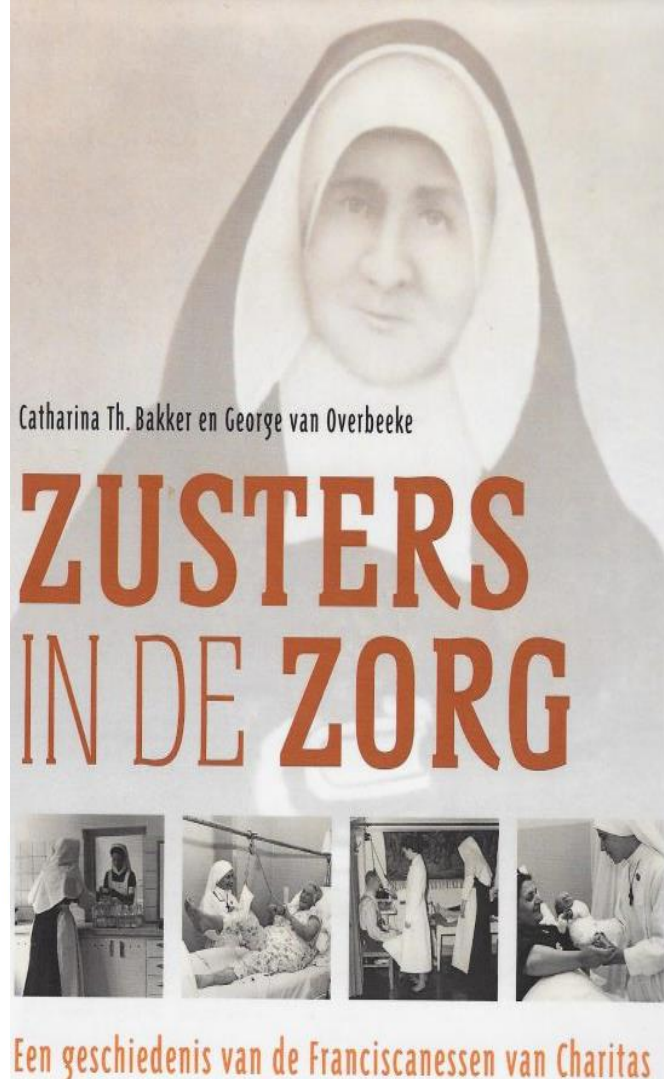
Onze aanpak

Niet meegaan in de instrumentele benadering van relaties/netwerkopbouw.

Op zoek naar 'oude' wijsheden & eeuwenlange doordachte/doorleefde ervaring over samenleven:

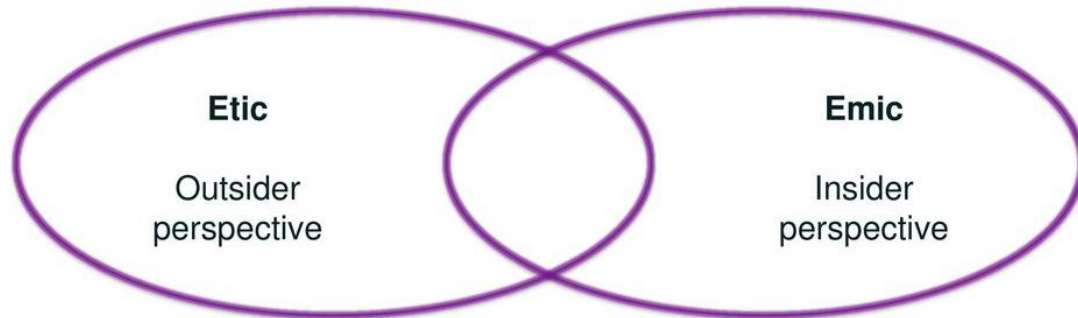
Wat kunnen we leren over samenleven, het zorgen voor elkaar en de gemeenschap. Welke lessen voor het heden kunnen we daaruit trekken?

In eerste instantie t.b.v. leefgemeenschappen



Methode

- Fenomenologisch/Etnografisch onderzoek
- 1st het *emic* verhaal: Dichtbij de woorden & duidingen van de bewoners, medewerkers en bezoekers zelf
- Daarna *etic* -> duiding met de blik vanuit het sociaal domein/sociologie -> conceptualisering, plaatsing in de taal van wetenschap/sociaal domein/theologie en ethiek



Intro Denekamp

1) Leefgemeenschap

Oude zusters -> nu in rust/ voorheen buiten klooster werkzaam als zorgende en onderwijs.

Jongere zusters -> uit Indonesië: zorgen voor oudere zusters en gasten ontvangen in het klooster

2) Iets over missie Denekamp

Pastor/vrijwilligers/medewerkers

Gasten: studenten die minor volgen, docenten e.a.



Spiritualiteit kloosterorde

- Franciscaner leefgemeenschap
- Armoedebeweging -> gewone leven staat centraal / helpen van de mensen in nood
- Soberheid (doen en vooral laten); gehoorzaamheid & barmhartigheid

“Langs die weg werd Franciscus een universele broeder: een broeder van ieder mens die hij ontmoette, een broeder ook van alwat [..] zijn pad kruiste. Hij was arm aan hebberigheid, Juist daarom zag hij in ieder schepsel zijns gelijke.”



Gemeenschap: Jij, ik en wat ons bindt

- **Verbinding-> focussen op de verbinding tussen mensen onderling is te beperkt**
- **Wat zorgt voor bestendigheid van contact, voor het 'kunnen uithouden met elkaar'?:**
 - Bron ligt buiten het zelf -> het gedeelde geloof, waarden/normen, overtuigingen
 - De bron kadert het 'zelf' en geeft ruimte voor de ander
 - De bron geeft: Om op terug te vallen, voor bezinning en nieuwe kracht om door te gaan
- **Voor de zusters is deze bron hun geloof, maar ook hun roeping en de 3 geloften**
- **De gedeelde bron zorgt dat het kan stromen**



Gemeenschappelijke bron: verbondenheid én ruimte voor individu



Wanneer zorgt bron voor vrijheid individu én verbondenheid:

- De intentie staat centraal & heeft waarde: hoe willen we zijn?/hoe wil jij zijn vandaag?
 - veel minder: wat wil/kun/moet je doen?
 - Als het niet lukt -> kun je daar weer naartoe
- De Bron is niet statisch maar 'een zoektocht' -
> cyclisch en waarin ieder mee kan doen

“U kent het woord heuristiek. God is een zoekterm. Ja, ja. Je gaat op zoek naar wat er uiteindelijk toe doet. Tijdens die ook gemeenschappelijke zoektochten gebeurt er natuurlijk van alles.” (DKZ12, Pos. 129)

Soberheid versus FOMO/maakbaarheid

De juiste mate van dingen zien, doen, verlangen en uitvoeren-> per levensfase;
context verschillend -> cyclisch proces -> steeds weer reflectie, aanpassing en
verbinding aangaan

De juiste mate van rust en stilte en actie

De juiste mate van 'zelf'

"Omdat ze ook wel hun rust nemen, hè? Uit kracht komt rust, uit rust komt kracht. Ja, ze nemen, zij leven anders. Wij zijn hectisch, hè? (DKP1)

"En dan denk ik dat het mooi is dat zo'n klooster laat zien van, je kunt verstillen, stilte is niet beangstigend, stilte is niet stilstaan. Rust is niet stil staan maar het is noodzakelijk om gezond te blijven." (DKG1)

"Het leven zoals nu in de maatschappij gebeurt, rennen, rennen, rennen, hebben, hebben en houden, dat kan niet redden. Nee. Maar ook het oog voor anderen. En vooral jezelf gunnen om ook die stilte in jou te ervaren. Om dan jouzelf ook te leren kennen, dat is een groot woord, dankbaar zijn met jouzelf."

Barmhartigheid vs zelfontplooiing

Baarmoeder – spiritualiteit

Ruimte maken voor de ander (God) in jezelf -
Kenosis (o.a. door soberheid, nederigheid)

Vreugde over het leven van de ander

Geduld hebben met het groeiproces van de
ander

Dankbaarheid voor de ander – dit ook uiten

Ook hier -> cyclus, steeds weer aan verbinden

Gastvrijheid: aandacht & nabijheid -> nu in het klooster

“Je moet Hem zoeken en vinden in jezelf, in je hart. Hoe? Door je te ontdoen van je eigen gewichtigheid, van je dikke huid, van willen weten en (be-)grijpen, van de bekommernis om jezelf en je behoefte om een plausibel mens te zijn. Je wordt dan zelf vanzelf kleiner en kleiner, maar tegelijk ook voller van een grote eerbied voor alles wat leeft en een schepseltje Gods is, net als jij.”



Open & oordeelloos -> openhartig



Wat gasten/medewerkers zo raakt bij de zusters:

- Openheid over wie ze zijn; wie je bent en waar je voor staat -> jezelf laten zien
- Oordeelloosheid naar de ander – echt geaccepteerd worden

“Er wordt niet geoordeeld. Je merkt toch wel in de maatschappij dat heel snel een oordeel wordt geveld, vooral met mensen die anders zijn. Ik krijg meteen een stempel gedrukt. Nou, dat zie je hier niet. Dat is echt het mooiste dat ik denk, het is gewoon echt voor iedereen en of jij nou katholiek bent, of je bent protestants of heb je geen geloof, maakt dan ook niks uit.” (DKP4)

“Ik heb gezegd dat jij nu aanwezig is hier, dat is een teken van de aanwezigheid van God.” (DKZ11)

*“Voor mij of voor andere mensen? Ik heb gewoon, gewoon doen. Dit is moslim, katholiek, christen. Ik heb geen verschil.
Nee, allemaal is het een schepping van Onze Lieve heer.” (DKZ10)*

De geleefde werkelijkheid: Diversiteit & wrijving

“Nederlanders zijn soms direct, ‘ik heb deze ideeën, jouw idee is niet goed.’ (DKZ9)

“Ze komen uit een heel ander land. Ik merk zelf dat zij nog heel vroom zijn, wat in onze ogen, heel vroom zijn opgevoed. En de liturgie en het gebed is bij hun heel heilig.” (DKZ5)

Uithouden & verdragen:

“Ergens is dat ook een uitdaging. Dat je denkt van nou, dan moet ik aan mezelf werken om die vrouw bij mezelf toe te laten.” (DKZ3)

Elkaar ruimte & tijd geven

“Dat betekent afstand, niet zoals ik wil niet met jou, maar even afstand over de meningen van elkaar.” (DKZ9)

“Als ik gewoon vermoeid ben of gewoon een beetje, hoe noem je dat, vervelend ben, ga gewoon naar de kapel bidden en voor een stilte of met die andere zuster in gesprek gaan of voor even *sharing*.” (DKZ1)



Ritme & Ritueel



Gezamenlijkheid in ritme verbindt en geeft rust

Minder druk (inplannen id agenda etc.) dan individuele a-ritmische ontmoetingen

Collectieve wederkerigheid -> door er te zijn geef je al. Minder sociale druk dan 1-op-1

Van lineaire tijdsbeleving naar cyclische tijdsbeleving

- Door tijd te nemen (voor gezamenlijke) rust en verstillung win je andersoortige tijd; Groeien door te vertragen
- Ruimte voor spontane ontmoeting ipv afgesproken
- Rituelen om gezamenlijk weer te verbinden aan de bron: zingen, dansen, mediteren, bidden, stilte, jaarlijks weer opnieuw verbinden aan de geloften/weer voor elkaar (en bron) kiezen

"Eh, doordat je dat misschien in een groep doet. [...] Dus dat zitten denk ik niet alleen in het dagritme, maar gewoon in hun hele doen zitten daar rustmomenten, waardoor er dan gek genoeg ruimte komt waar je zou denken, je bent tijd kwijt. Maar dat is volgens mij niet zo. Daardoor win je andere tijd, doordat je dan met de goede dingen misschien bezig bent." (DKV3)

[...] Ik krijg een ander gevoel van tijd, door de structuur, door de rust. (DKG1)

Wederzijdse verrijking jong en oud

Oudere zuster: "Ze zijn altijd lachend, opgewekt, opgeruimd, ze lopen te dansen. Ja, ja, echter die jongere hiertussen, dat is best wel fijn. **Blijf jezelf ook jong van** ja, ja." (DKZ13)

En hoe is dat om **met dat lijden om te gaan**, met al dat afscheid?

Jongere zuster: *Dat is heel gewoon. Dat is heel vreemd. Dat vind ik zelf heel vreemd, dat je dat gewoon gaat vinden. Dat vind ik zelf heel vreemd, ja.*" DKZ5, 292 – 294

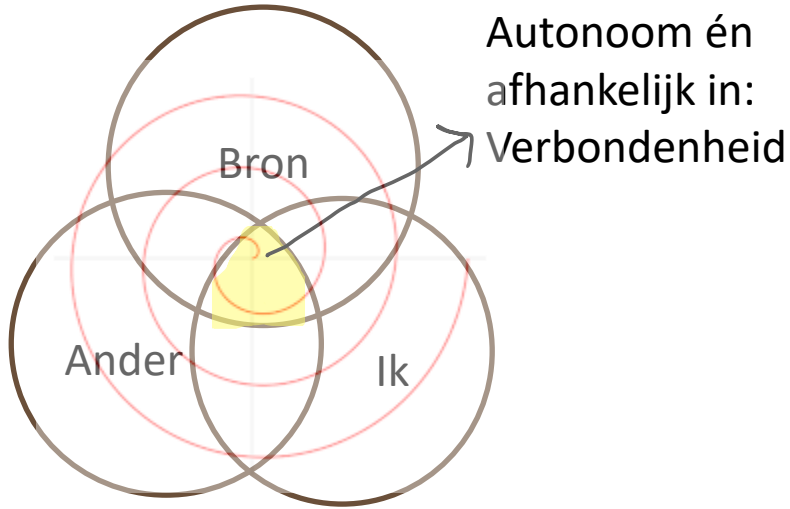
Jongere zuster: "Met alle **rust met overgave**. Dat ik heel veel voor mij heel inspiraties, dat kan ik van hun leren, van hun overgave, **vertrouwen**." DKZ1, 125 – 125

Oudere zuster: "Ja en ik ben alleen maar dankbaar voor het leven wat ik gehad heb en nog heb. **Dankbaarheid, loslaten**, het gebed." DKZ6, 147 – 147

Jongere zuster: "Dat ja als de een van onze familieleden overleden in Indonesië. Hoe de zuster met ons afspreekt, heel veel sterkte, ik weet voor haar ook, ik bid voor haar in moeilijkheden. Dat is ook, **ik word gedragen**. Elke dag: jullie zijn vandaag druk, hè? Veel gasten ik, ik wens jullie heel veel succes en luister naar je lichaam. Als je moe bent, gewoon uitrusten, ja, zuster, ja." DKZ1, 161 - 161

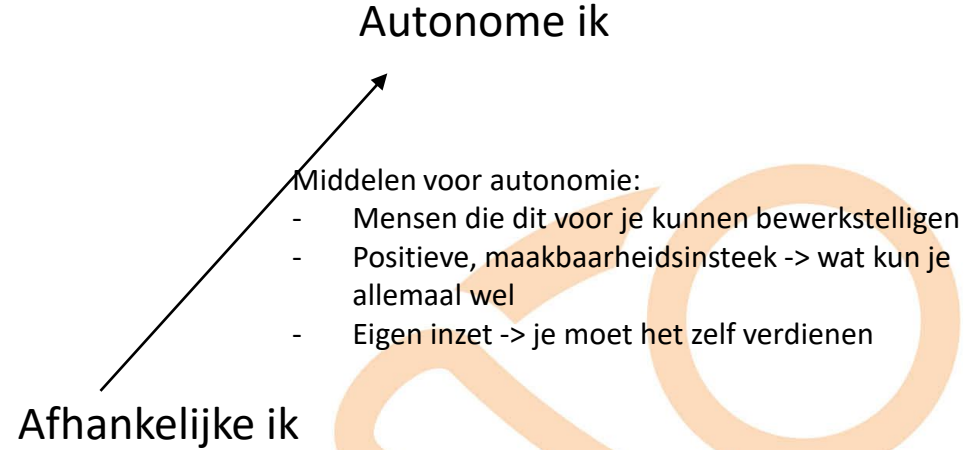


Mensbeeld vanuit het klooster vs mensbeeld beleid



Afhankelijkheid en autonomie:

- Twee kanten van verbondenheid
- Cyclisch en meervoudig
- Ruimte voor wat zich aandient (lijden en vreugde)
- Zingeving = bron -> los van inzet/prestatie



Verbondenheid = instrument

Duaal: afhankelijk óf autonoom

Lineair

Maakbaarheidsgedachte -> van a- b

Zingeving: je prestatie/eigen inzet

Wat resoneert er nu bij jou?

